

ГЕОПОЛИТИКА, МЕЂУНАРОДНИ ОДНОСИ И ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

УДК 327::911.3(5:497)

Српска политичка мисао
број 2/2014.
год. 21. vol. 44.
стр. 111-131.

Оригинални
научни рад

Миломир Стенић

Институт за политичке студије, Београд

БАЛКАН – НЕДОСТАЈУЋЕ ИСХОДИШТЕ НЕОЕВРОАЗИЈСКОГ ВЕКТОРА*

Сажетак

Важна фаза у остваривању мултиполарне неоевроазијске концепције јесте формирање антиатлантистичких „осовина пријатељства“ Русије са кључним земљама, те геополитичких вектора према важним регионима дуж евроазијског обода. Будући да у оригиналној концепцији није предвиђен, у раду се предлаже успостављање вектора према Балкану због важности овог региона у чијем се простору традиционално сучељавају таласократске и телурократске силе. Анализирајући земље Балкана са становишта неоевроазијских критеријума, аутор сматра да је руски фаворит за исходиште балканског вектора Србија. Како њени просторни, демографски, ресурсни, економски, војни и други капацитети јесу респектабилни, али ипак нису довољни, сугерише се да је за ову веома захтевну геополитичку мисију дугорочно неопходно рачунати на интегралне српске земље.

Кључне речи: руско-српска „конекција“, континентализам, неоевроазијство, мултиполарни поредак, српске земље, Балкан

* Рад је настао у оквиру пројекта бр. 179009, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

УВОД

Спознаје и тумачења геополитичких феномена често проистичу из тренутних, дневнополитичких и идеолошко-партијских визура. Такође, просторне размере геополитичких појава и процеса обично се не уочавају изван територија националне државе и/или историјско-етничког простора, те њихове регионалне позиције као резултанте односа са суседима и аспирација великих сила. Стога конкретне анализе геополитичке стварности у бројним случајевима могу да буду површне и да произведу погрешне закључке јер се фокусирају само на „врх леденог брега“, тј. на „видљиви део спектра“ много сложенијих, дугорочнијих и територијално обухватнијих пројеката. Геополитички интереси су увек територијализовани и имају циљ да промене политичко-географску карту – било да се ради о граничним питањима, претензијама или великодржавним пројектима две или више суседних држава, било да је у питању темељна прекомпозиција неког макро-региона, континента или света.

Када амбиције великих сила надрасту макро-регионалне и континенталне размере и постану планетарне, у оптицај улазе кориговане и допуњене раније идеје или се креирају сасвим нови глобални пројекти. Они могу и од раније да постоје у научним делима или програмским текстовима геополитичког или геостратегијског карактера, али њихова конкретизација се актуелизује тек када постану усклађени са timing-ом достигнуте војно-економске моћи и одговарајућих односа у хијерархији водећих светских сила. У сваком случају, глобалне концепције, које изнедри интелектуална логистика држава или не-државно (супрадржавно) организованих претендената на уређење светског поретка, фундиране су у њиховим сакрално-географским и културно-цивилизацијским идентитетима. То је извориште геополитичког идентитета, на коме почива дефинисање, обликовање и фазно остваривање експанзионистичких територијалних циљева. Заснивање геополитичких постулата супротно овим принципима је не само нелогично, већ и, стратегијски посматрано, неоствариво.

Постоје два основна типа геополитичка идентитета народа, дугорочног позиционирања његових етно-историјских територија, те профилисања и оријентисања државе на међународном плану. То су телурократија („моћ копна“) и таласократија („моћ мора“). Њихов давнашњи антагонизам даје „први закон геополитике“⁽¹⁾. У складу са том поделом историјски су проистицали експанциони-

1) Александар Дугин, *Основи геополитике*, књига 2, Екопрес, Зрењанин, 2004, стр. 139.

стички нагони и разврставања у стратегијске блокове, производећи тако функционисање „другог закона геополитике“²⁾. На тим теоријским принципима трајали су Хладни рат и биполаризам, њихово окончање тријумфом таласократског Запада и успостављање униполарног система на челу са САД. Концепцијски предлог овог епилога осмислила је плејада британских и америчких геополитичких мислилаца – Мехен, Мекиндер, Спајкмен, Кенан, Коен, Бжежински...

НУЖНОСТ ПРЕОБЛИКОВАЊА УНИПОЛАРНОГ ПОРЕТКА

После рушења Берлинског зида 1989. године, супремација САД постала је разобручена. Током следећих 10-15 година амерички милитаристички и неоимперијалистички експанзионизам се доказао на делу – незауостављиво је улазио из рата у рат и харао широм света (и на Балкану). Тако се не само учвршћивао „нови светски (униполарни) поредак“, већ и за пример другима кажњавали свака држава и народ који би му се нашли на путу. Али, то време је првенствено искоришћено да се ареал контроле Запада прошири према истоку и југоистоку Европе. Некадашњи хладноратовски „мостобран“ на западној фасади евроазијског мега-копна је учвршћен и транслиран до граница Русије³⁾. Дакле, Русија, то отелотворење свега супротног од САД и њихов глобални геополитички такмац, била је, јесте и биће опседивни циљ таласократских сила.

У „сенци“ настојања САД да Русију коначно „баце на колена“, заузетости у бројним ратним авантурама на Блиском и Средњем Истоку, те „заглибљености у балканском блату“, брзо су напредовале друге велике силе. Иако нису могле да угрозе челну америчку позицију, оне су се постепено претварале у њихове све снажније политичке, економске и војне супарнике. Раније незамисливо, постало је могуће – кубанском изузетку придружиле су се и друге антиамерички настројене земље у латиноамеричком „задњем дворишту САД“ (Венецуела, Боливија, Никарагва...), а Бразил је израстао у једног од светских економских лидера. Ипак, главна глобална „партија“, као и увек током историје, играла се на „великој (евроазијској) шаховској табли“. А њеним „пољима“ све значај-

2) *Исто*, стр. 143.

3) Миломир Степић, „Расширение НАТО и геополитическое положение Сербии“, *Геополитика и международные отношения*, (Дугин А. Г., ред.), Кафедра Социологии Международных Отношений Социологического факультета МГУ им. М. В. Ломоносова, Евразийское Движение, Москва, 2012, Сс. 643-670.

није „потезе“ вукли су стари и неки нови „шахисти“. Кина, најмно-гољуднија и економски најпросперитенија земља света, постала је кључни „играч“. Тај „велемајстор“ се све очигледније кандидовао за „изазивача“ глобалном лидеру, који није више могао тако лако као раније да за своје интересе инструментализује не само остале „геостратешке играче“, већ и мање моћне „геополитичке стоже-ре“.⁴⁾

Упркос успону Кине, САД нису престале да за главног опонента своје глобалне надмоћи апострофирају Русију, да истрајно раде на њеном слабењу, па чак и да актуелизују старе и осмишљавају нове варијанте њене фрагментације⁵⁾. Руски опоравак и повратак на светску позорницу од 2000-их дали су у Вашингтону знак за узбуну. Штавише, појавиле су се и бројне полемике зашто Русија није током последње деценије 20. века „дотучена“, тј. сведена на безначајну земљу чији утицај не би допирао чак ни у пост-совјетски простор. Са америчке тачке гледишта, анимозитет је био разумљив из следећих разлога:

- Русија је самодовољна јер је убедљиво најпространија и природним ресурсима најбогатија земља света;
- Русија заузима Heartland, тј. централну историјско-географску, геополитичку и геостратегијску позицију на највећем копну на Земљи;
- Русија је у планетарном смислу синоним телуократског идентитета и „пол“ континенталистичке моћи;
- Русија баштини снажну империјалну свест, која није настала као производ оружаног и геноцидног освајања као

4) У концепцији „велике (евроазијске) шаховске табле“ Бжежински предвиђа да ће у будућности САД успети да остану глобални предводник ако буду водиле игру у Евроазији, управљајући потезима „пет кључних геостратешких играча“ (Француска, Немачка, Русија, Кина и Индија) и „пет геополитичких стоже-ра“ (Украјина, Азербејџан, Јужна Кореја, Турска и Иран). Видети: Zbignjev Bžežinski, *Velika šahovska tabla*, CID, Podgorica; Romanov, Banja Luka, 2001, str. 43.

5) Територијално редуковање и фрагментирање Русије је опсесивна и континуирана идеја англосаксонских геополитичких умова. Тако се, на пример, Мекиндер још у току Другог светског рата залагао за издвајање Леналенда (простор источно од реке Јенисеј) из састава Русије (тадашњег америчког ратног савезника!), напомињући да тамо постоје велика природна богатства (дрво, хидро-потенцијал и минерали) која су практично нетакнута. Видети: Halford John Mackinder, „The Round World and the Winning of the Peace“, *Democratic Ideals and Relity*, National Defense University Press, Washington, DC, 1996. /електронско издање/, pp. 198-199 (оригинално издање: Foreign Affairs, July 1943, Council on Foreign Relations, Inc., New York). Више од пола века касније, Бжежински је предлагао конфедералну поделу Русије на три дела – Русију, Сибирију и Далекосточну Републику. Видети: Zbigniew Brzezinski, „A Geostategy for Eurasia“, *Foreign Affairs*, Vol. 76, № 5, September/October 1997, Council on Foreign Relations Inc, New York, 1997, p. 60. У постхладноратовском периоду и од америчких званичника у више наврата могла је да се чује теза да је наводно неправедно да огромним сибирским ресурсима управља само једна земља, већ да би она требало да се ставе на располагање читавом човечанству.

код западних колонијалних сила, већ је махом проистекла из „мисије“ ненасилног државног и културно-цивилизацијског интегрисања не-руских народа и простора;

- Русија није ни Европа ни Азија, већ „нешто треће“ – свет, идентитет и „континент“ за себе – због чега је њен једини исправан геополитички избор „трећи пут“;
- Русија има посреднички положај између евроазијског Истока, Запад и Југа, што јој даје „пијемонтски“ капацитет и предодређује је за стожера антиамеричке, антиталасократске и антиуниполаристичке интеграције у Евроазији.

У Евроазији (још увек) не постоји једна, довољно снажна сила, која би сама или као предводник неколицине мањих и слабијих савезника/вазала била равноправан ривал САД. То није, а вероватно не може ни да постане Кина, због ободног евроазијског положаја, упркос брзом нарастању њене моћи и азијско-пацифичког утицаја. Уосталом, САД су још из хладноратовског периода задржале механизме макро-регионалног „обуздавања“ и „уравнотежавања“, који неокенанистички делују и данас – на Далеком Истоку непосредни баланс Кини је Јапан, на југу Азије контра-тег Индији је Пакистан, на Блиском и Средњем Истоку Иран је под присмотром Израела, у Европи се међусобно контролишу Немачка, Велика Британија и Француска, на западу Евроазије НАТО и ЕУ (раније ЕЕЗ/ЕЗ) продужавају мисију супротстављања Русији због које су и настали... Стога је биполарна формула супротстављања америчкој доминацији у Евроазији неостварива. Једини начин да се САД „протерају“ са највећег светског копна, а тиме оконча њихова глобална таласократска хегемонија, јесте да се „варвари удруже против Империје“ и формирају *мултиполарни поредак*. Геополитичка логика налаже да у његовом језгру буде Русија.

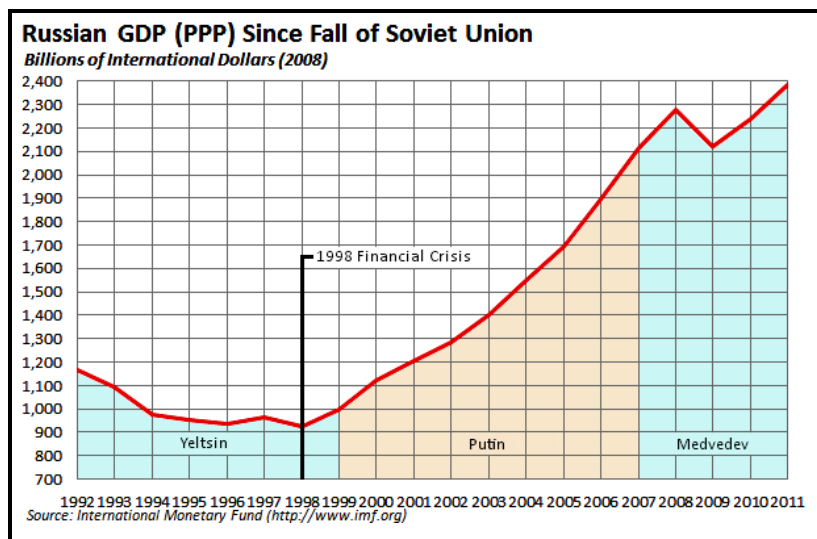
НЕОЕВРОАЗИЈСТВО – КОНЦЕПЦИЈСКО ПОЛАЗИШТЕ МУЛТИПОЛАРИЗМА

После слома СССР, у Русији је настало грозничаво трагање за одговором на питање: „Шта, куда и како даље“? Једна школа мишљења залагала се за „безалтернативно уклапање у униполарну, глобалистичку будућност“⁶⁾. Друга је, пак, заступала став о неопходности повратка на „чврсте ослонце руске традиције, етничких

6) Миломир Степић, *Геополитика неоевроазијства – позиција српских земаља*, Институт за политичке студије, Београд, 2013, стр. 60.

корена, националне историје, цивилизацијског идентитета и државотворних искустава, на основу којих би се осмислио аутентичан програм руске реанимације, ренесансе и реконкисте, поново до позиција глобалне силе у мултиполарном светском поретку⁷⁾. Сходно томе, формирала су се два приступа будућем геополитичком опредељењу постсовјетске Русије – прозападни (атлантистички, таласократски) и антизападни (континенталистички, телурократски). Прозападна оријентација доминирала је читаву деценију после дезинтеграције СССР, када је Русија 1998. године додирнула економско дно и нашла се ивици политичке ентропије.⁸⁾ (графикон 1) Од 2000-их година, упоредо са персоналном сменом на врху руске државе, уследио је заокрет државне политике и окретање евроазијском континентализму.

Графикон 1: Економски пад и успон постсовјетске Русије

Постсовјетска руска телурократска геополитичка мисао је разуђена, хетерогена, а некада чак и међусобно супротстављена. Обједињује је антизападњаштво и антиамериканизам. Њени корени потражени су у класичном евроазијству руских „белих“ еми-

7) Исто, стр. 60

8) То је било раздобље највећих сукоба у грађанском рату у бившој Југославији и отвореног антисрпског ангажмана Запада (политичког, економског, медијског, војног...), када многи нису имали одговор на питање: „Зашто Русија не помогне?“ Управо најдраматичнији догађаји на Косову и Метохији, ултиматум у Рамбујеу и агресија НАТО на СР Југославију (не случајно!) коинцидирају са тренутком највеће руске немоћи 1998-1999. године.

грната, који су се после Октобарске револуције расули широм Европе, али су се убрзо груписали махом у Прагу и Паризу. Идејни творац комплексног евроазијског погледа на свет био је кнез Николај Трубецкој, али је геополитичке поставке осмислио Петар Савицки. Кључна теза била је да Русија није географски располућена Уралом, тј. да евроазијско копно није подељено на два, већ на три континента: Европу, Азију и Русију-Евроазију. Руска историјска и геополитичка функција проистиче из *место-развоја* (*месторазвитие*) – специфичног географског положаја (места) и његовог пресудног утицаја на друштвене процесе (развој).

На основу области који Савицки сврстава у Русију-Евроазију, на једној страни, и области у саставу њој супротстављених Азије и Европе, на другој страни, те апроксимативно трасираних границе између њих⁹⁾, могуће је спознати просторне обресе Русије-Евроазије и картографски их приказати¹⁰⁾. Ради се о огромном, географски складном и самодовољном простору, који представља централну област Старог света и који, природно, ободне зоне мегакопна Евроазије пијемонтски окупља у једну целину. Из тог копног индивидуалитета („духа, осећања континента“), примећује Савицки, требало би да проистекне и политички индивидуалитет отелотворен у континенталној држави. Из надметања са поморским силама (заснованих на „духу, осећању мора“), које су доминирале светом захваљујући тзв. Великим географским открићима и колонијализму, континентална држава Русија-Евроазија требало би да победи и да преузме примат на читавом евроазијском копну које може да се схвати као „континент-океан“¹¹⁾.

Спону са изворним евроазијством постсовјетски неоевроазијци пронашли су у идејама Лава Гумиљова, а нарочито у његовом делу *Етногенеза и биосфера земље*¹²⁾. Својом концепцијом фазне етничке еволуције, чији почетни импулс дефинише појмом

9) Видети: Петр Николаевич Савицкий, „Степь и оседлость“, *На путях. Утверждение евразийцев*, Кн. 2, Берлин, 1922, стр. 341-356 (наведено према: Milan Subotić, *Put Rusije – evroazijsko stanovište*, Plato, Beograd, 2004, стр. 81; Петр Николаевич Савицкий, „Евразийство“, *Евразийский временник*, Кн. 4, Берлин, 1925. www.gumilevica.kulichki.net; П. Н. Савицкий, *Географический обзор России-Евразии, Россия – особый географический мир*, Прага, 1927, стр. 280 (наведено према: Петр Николаевич Савицкий, *Континент Евразия*, Аграф, Москва, 1997. репринт)

10) Картографску реконструкцију просторних обреса Русије-Евроазије и варијанте њене западне границе (према Савицком), видети у: Миломир Степић, „Србија у евроазијској и неоевроазијској концепцији – упоредна геополитичка анализа“, *Русија и Балкан – питање сарадње и безбедности*, Институт за политичке студије, Београд, 2008, стр. 31-32.

11) Петр Николаевич Савицкий, „Континент-океан (Россия и мировой рынок)“, Впервые опубликовано в 1921; (доступно у електронској форми: www.ihantik.lib.ru)

12) *Етногенеза и биосфера Земље* (*Этногенез и биосфера Земли*) је наслов докторске дисертације коју је Лав Гумиљов одбранио 1974. године, а објавио 1978. године.

„пасионираност“, а развојни ток блиско повезује са утицајима природне средине, Гумиљов је веома допринео како ренесанси идеја о руском супер-етносу, тако и постмодерном легитимитету руског континенталистичког геополитичког дискурса. Његовим идејама о настанку (велико)руске народности и цивилизације као резултату стапања словенског са турско-татарским етносима (оствареног у сакрално-географском контексту као евроазијска симбиоза Шуме и Степе), те потоњом источној експанзији руске државе на евроазијска пространства као ненасилној интеграцији затечених етноса који су је додатно снабдевали сопственом „пасионираношћу“ – неоевроазијци су теоријски подупрли свој концепцијски приступ.

Неоевроазијска геополитичка мисао је разуђена, али њену основну трасу успоставио је (хваљени и критиковани) Александар Дугин. Дугинов концепцијски приступ је свеобухватан и унутар координата неоевроазијског погледа на свет сврстао је скуп ставова – философских, идеолошко-политичких, етно-религиозних, културно-цивилизацијских, финансијско-економских, државотворних, глобално-геополитичких... И његово полазиште јесте „трећи пут“ Русије као империјалног језгра шире евроазијске интеграције, што сматра за „географску и политичку предодређеност светске историје и светске геополитике“¹³). Мотив и покретач тог „стратегијског обједињавања“ није дефинисан према принципу ЗА, већ према принципу ПРОТИВ. „То је заједнички непријатељ – САД, амерички глобални хегемонизам, либерализам, американолики цивилизацијски вестернизам, таласократски атлантизам, униполарни мондијализам.“¹⁴) Коначни циљ је промена светског геополитичког поретка, тј. детронизација америчке, таласократске, једне Светске Империје и **укидање** униполарног мондијализма, а **успостављање** евроазијски осмишљеног, телурократски профилисаног мултиполарног мондијализма више светских империја, које ће да отелотворује неколико планетарних макро-ареала.

Смену епоха и система, тј. одлазак униполаризма и долазак „реалне мултиполарности“¹⁵) није могуће спровести тренутно, нити у кратком временском периоду, већ као вишефазни процес¹⁶):

13) Александар Дугин, *Основи геополитике*, књига 1, Екопрес, Зрењанин, 2004, стр. 192.

14) М. Степић, *Геополитика неоевроазијства: позиција српских земаља*, стр. 99.

15) Дугин схвата мултиполарни поредак као прелазни облик ка крајњем исходу, а то је историјски доказано једини равнотежни светски систем – геополитички дуализам у виду „новог модела биполарности“. Видети део „Евразийская геополитика“, поглавље „Геополитика и структура мира в новом тысячелетии“, одељак: „Многополарный мир“, у: Александар Дугин, *Проект „Евразия“*, ЭКСМО, Яуза, 2004. (доступно и у електронској форми: www.evrazia.org)

16) Иако Дугин и неоевроазијци експлицитно не наводе фазе „транзиције“ униполарног у мултиполарни поредак, на основу њиховог дефинисања процеса и картографских при-

- У *уводној фази* констатује се глобална геополитичка структура на размеђу 20. и 21. века – САД су језгро униполарног света; први ниво су амерички „мостобрани“ на истоку и западу Евроазије; други ниво образују земље тзв. Трећег света; трећи ниво је растројена Русија као „црна рупа“.
- *Реактивна фаза* је зачетак евроазијске контрастратегије и подразумева успостављање антиамеричких вектора („осовина пријатељства“) од Русије ка најважнијим регионима дуж евроазијског обода и њиховим кључним земљама – Немачкој, Јапану или Кини, Ирану.
- У *мултиполарној фази* требало би да се формирају четири планетарне зоне („пан-области“), већином телурократског идентитета и махом меридијански издужене – Англоамеричка, Евро-афричка, Пан-евроазијска и Пацифичко-далекоисточна.
- *Великопросторна фаза* односи се на структурисање четири зоне, тј. њихову поделу на више „великих простора“ који могу да успостављају инегративне везе иако припадају различитим „пан-областима“, што је пут ка Дугиновом равнотежном „новом моделу биполарности“.¹⁷⁾

Неоевроазијски пројекат преобликовања униполарног у мултиполарни геополитички поредак се спроводи. На то не указује само нумерички мерљиво опадање релативне моћи Запада (САД и ЕУ) и успон нових/старих сила Кине, Русије, Индије, Бразила и других, већ и видљиво глобално нарастајуће економско, политичко и цивилизацијско антизападњаштво (нарочито антиамериканизам као отпор „заједничком непријатељу“). Са становишта наведених фаза, могуће је идентификовати да се свет сада налази у *реактивној фази* успостављања вектора од Русије ка кључним земљама евроазијског обода. Њихову конкретизацију представљају трасе руских нафтовода и гасовода, које се поклапају са „осовинама пријатељства“, за које Дугин констатује да су унутар супер-континента Евроазије кључно телурократско „средство интеграције“¹⁸⁾. Уочљиви су и неки показатељи преласка у *мултипо-*

каза могуће је издвојити четири хроно-геополитичка нивоа. Видети: М. Степић, *Геополитика неоевроазијства: позиција српских земаља*, стр. 101-142

17) Ове четири фазе није експлицитно дефинисао А. Дугин, већ их издваја М. Степић. Видети у: М. Степић, *Геополитика неоевроазијства: позиција српских земаља*, стр. 101-142

18) Александар Дугин, *Геополитика постмодерне*, Преводилачка радионица „Росић“; ИКП „Никола Пашић“, Београд, 2009, стр. 204.

ларну фазу формирања макро-регионалних интеграција супротних и супротстављених глобализму. Упоредо са БРИКС-ом, ШОС-ом, ОДКБ-ом и другим организацијама, преломне, кључне, централне, пијемонтске размере има формирање Евроазијског савеза 2011. године, који је још две деценије раније осмишљен у неоевроазијској концепцији. Али, таласократска реакција Запада није изостала: ради пресецања „осовина пријатељства“ и онемогућавања евроазијских интеграција („удруживања варвара против Империје“), САД су прибегле нескривеној употреби „за атлантите традиционалне стратегије санитарних кордона“¹⁹⁾.

ЗНАЧАЈ РУСКО-СРПСКЕ „КОНЕКЦИЈЕ“ ЗА ГЕОПОЛИТИКУ НЕОЕВРОАЗИЈСТВА

Непролазна геополитичка важност Балкана увек је далеко превазилазила његову пространост, природне ресурсе, број становника, економску моћ и појединачни политички утицај земаља које му потпуно или већим делом територије припадају. Констатација да Балкан производи више историје него што може да поднесе проистиче из високог степена геополитичког „магнетизма“ којим привлачи велике силе, а који надмашује његов геополитички капацитет. То проистиче из положаја Балкана као вишедимензионалне евро-азијске споне, због чије контроле се унутар његовог простора формирао „геополитички чвор“ разностраних интересних вектора²⁰⁾. Али, погрешно би било свести Балкан само на обезбљујено и обездуховљено поприште (арену) сучељавања великих сила. Балкан је суштински више од тога – он је свеколика персонификација интегралности Евроазије. Зато је он важан као симбол хладноратовске победе САД и таласократског Запада, те силом стечене привилегије не само да њиме неприкосновено управљају и да га политички-територијално (пре)уреду сходно сопственим униполарним принципима и потребама, већ и да помоћу њега деструктивно делују на јединство Евроазије. Супротно томе, за амбиције опорављене Русије и осталих антиамерички настројених сила у успону Балкан је испит зрелости, тест спремности и угаони камен за успостављање мултиполарности, засноване на телурократском геополитичком идентитету и принципу „Евроазија Евроазијцима“.

У геополитичким интересима Запада Балкану је традиционално намењена улога важне карике у ланцу који опасује Русију,

19) Исто, стр. 203.

20) Миломир Степић, *У вртлогу балканизације*, ЈП Службени лист СРЈ; Институт за геополитичке студије, Београд, 2001, стр. 100.

спречава је да се пробије из затворености и потиснутости у копнену унутрашњост Евроазије, те изађе у „топломорски“ басен Медитерана. Континуитет такве позиције потврђен је и у постмодерном раздобљу: Балкан се налази у зони споја два од три велика простора дуж ободног појаса Евроазије који настављају да блокирају Русију (концепција „велике шаховске табле“ Бжежинског)²¹⁾ и представља саставни део интегрисане Европе чија функција проширеног америчког трансатлантског мостобрана на западу Евроазије и даље о(п)стаје²²⁾. У неоевроазијској мултиполарној концепцији Балкан је подељен између две од четири зоне (пан-области) – Евро-афричке и Пан-евроазијске, тј. између њихова два припадајућа велика простора – Европског и Руско-Евроазијског. Граница је трасирана тако да су Румунија и Бугарска припадале Пан-евроазијској зони (Руско-Евроазијском великом простору), а Србија и остале српске земље Евро-афричкој зони (Европском великом простору).²³⁾ Сходно томе, на први поглед дилема не би требало да постоји нити према америчком (униполарном, евроатлантистичком, таласократском), нити према руском (мултиполарном, евроазијском, телурократском) концепцијском виђењу будућности – српске земље нису (биле) у руском геополитичком ареалу.

Али, ситуација се фундаментално променила у односу на време када је неоевроазијство прелиминарно конципирано (Евроазијски покрет 1992. године), а потом и геополитичко-картографски обликовано (2001/2002. године). „Рубикон је пређен“ укључивањем Румуније и Бугарске у НАТО (2004.) и ЕУ (2007.) као награде за прозападно сврставање током рата против СРЈ 1999. године и после њега. Тако је наведена неоевроазијски пројектована граница између Евро-афричке и Пан-евроазијске зоне (Европског и Руско-Евроазијског великог простора) на Балкану померена на штету руских интереса јер су НАТО и ЕУ избили на западну обалу Црног мора. То је и за крајње спуштен праг толеранције Русије било премного и она, у међувремену већ знатно ојачала, покушава да у „балканској игри“ остане дипломатско-економски се директније ангажујући посредством, *de facto*, јединог преосталог упоришта – српског. На Западу се то схвата као потврда њихове негативно конотиране предрасуде о Србима као „малим (балканским) Русима“

21) Z. Bžežinski, *Velika šahovska tabla*. (Видети карту на стр. 37)

22) Zbignjev Bžežinski, *Druga šansa Amerike: tri predsednika i kriza američke supersile*, Službeni glasnik; Fakultet bezbednosti Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2009, str. 108.

23) Видети: *Евразийский взгляд – основные принципы доктринальной евразийской платформы*, Арктогея центр, Москва, 2001, стр. 44, 46 и *Евразийская теория в картах*, 2002. (http://geopolitica.ru/Maps/3_4/)

и „коњовоцима руских козака према топлим морима“, а Србији и српским земљама као „руској предстражи на Балкану“.

Дискутабилно је зашто су према неоевроазијској концепцији само црноморске балканске земље (Румунија и Бугарска) укључене у континенталистички ареал Русије-Евроазије²⁴), када готово читав Балкан нема таласократски геополитички идентитет (изузимајући Грчку и уско јаранско приобаље). Штавише, међу географима још увек је споран чак и полуострвски карактер простора јужно од осе Трст-Одеса.²⁵) Србија и српске земље у целини заузимају средишњи део Балкана и због вишевековног принудног потискивања од мора, задржале су доминантан телурократски геополитички идентитет²⁶). Сходно томе, било би логично да су их неоевроазијци укључили у Пан-евроазијску пан-област (у велики простор Русије-Евроазије у њеном саставу), а да граница према Евро-афричкој зони (и према Европском великом простору у њеном саставу) буде померена са Старе планине на Купу или Уну. Ако то већ није учињено, трансконтинентални (европско-азијски) и глобални значај Балкана налагао је да се из Русије према њему **неизоставно усмери један геополитички вектор** секундарног (или чак и примарног) значаја. Али, то је изостало, како у теоријско-концепцијском, тако и у практичном смислу. Хоће ли тај вектор доћи тек са гасоводом Јужни ток и да ли ће до тада већ бити пропуштен геополитички timing?

Већ се показује да пројектована „осовина пријатељства“ према Немачкој на европском сектору јесте важна, али није довољна за успешно демонтирање америчког трансатлантског мостобрана као предуслова за окончање униполарног и успостављање мултиполарног поретка. Између ње и руског вектора према Блиском Истоку „зјапи“ велика празнина, и то управо у геополитички круцијалном сектору балканско-малоазијског споја (или прекида) Европе и Азије. Зашто за исходиште недостајућег вектора није подобна Мала Азија, тј. Турска? Она је пространа, многољудна, економски просперитетна и војно моћна регионална сила, те, на први поглед, испуњава услове за успостављање не само векторске конекције, него високо геополитички рангиране „осовине пријатељства“. Али,

24) Према мултиполарној варијанти из 2001. године чак је и читав Балкан изван Евроазијске, тј. налази се у Евро-афричкој зони (пан-области)! Видети: *Евразийский взгляд – основные принципы доктринальной евразийской платформы*, стр. 44.

25) Миломир Степић, „Западни Балкан: пример географског распојмљивања и геополитичког манипулисања“, *Национални интерес*, год. VIII, vol. 15, бр. 3/2012, Институт за политичке студије, Београд, 2012, стр. 14-15.

26) Миломир Степић, „О српском геополитичком идентитету“, *Српска политичка мисао*, год. XIX, vol. 36, бр. 2/2012, Институт за политичке студије, Београд, 2012, стр. 24.

Турска не задовољава кључне неоевроазијске критеријуме – она је атлантистички оријентисана, „сидро НАТО у источном Медитерану“, вишедеценијски (нео)кенистички „обуздавач“ и регионални „балансер“ СССР/Русије, те експонент САД који својим неоосманским и пантуркистичким амбицијама посредно доприноси не само америчкој партиципацији дуж обода Евроазије, већ и уклињавању у њено средиште. Стога, ако она у будућности не заузме антиамерички став и радикално се не преоријентише ка континенталистичкој геополитици (што је мало очекивано), Дугин јој намењује улогу „жртвеног јагњета“ мултиполарног пројекта на јужној евроазијској директриси.²⁷⁾

Иако је „балкански потконтинент“ погоднији за усмеравање недостајућег геополитичког вектора из Москве, у том политичко-географски уситњеном простору тешко је изабрати адекватну земљу за његово исходиште. Румунија и Бугарска, иако Русији важне због партиципације у Црноморском басену, те првобитно чак уврштене у Пан-евроазијску зону и њен велики простор Русија-Евроазија, (само)искључене су не само због чланства у НАТО и ЕУ, већ и због низа стратешких антируских потеза којима доказују фанатичну евроатлантистичку правоверност. Грчка је православна, али има таласократски идентитет и вишедеценијску припадност економским, политичким и војним интеграцијама Запада, које јој ни у тренуцима најдубље кризе не дозвољавају да прихвати понуђени спас из истоверне Русије. Словенија, Македонија, Црна Гора и Албанија (чак и у хипотетичким великодржавним габаритима) исувише су мале, нестабилне и увучене у „паукову мрежу“ Запада да би одговарале захтевима неоевроазијске геополитичке концепције. Суштински се не разликује и изразито римокатоличка, прозападна Хрватска, иако она има експанзионистичке претензије и индуковане амбиције „мини-хегемона“. Босну и Херцеговину, посматрану целини, унапред дисквалификује протекторат Запада, захваљујући коме се њена унутрашња хетерогеност, подељеност и конфронтација не окончава логичним распадом.

Према критеријумима неоевроазијске мултиполарне концепције, једина балканска земља која испуњава услове за формирање вектора усмереног из Русије према југозападу јесте Србија. Тако је види и Дугин, челна личност неоевроазијског погледа на свет: „Геополитичка перспектива Срба је изричито проруског, евроазијског карактера. Србија се преко верског и етничког чиниоца директно прикључује Русији и представља њен геополитички продужетак на југу Европе. Судбина Срба и судбина Руса је на геополитичком

27) А. Дугин, *Геополитика постмодерне*, стр. 214.

нивоу једна иста судбина. Зато је Србима, да би се вратили извориштва своје европске мисије, неопходно да се окрену Истоку, Евроазији, да схвате смисао и циљеве руске геополитике.²⁸⁾ Дакле, на српско сагласје са неоевроазијством упућују чињенице:

- Србија има централни положај на Балкану и заузима простор где се укрштају главни комуникацијски и стратегијски правци;
- њено кључно својство је континенталистичко, не само зато што не излази на море, већ и због традиционалног телурократског геополитичког идентитета чији је планетарни симбол Русија;
- у сакрално-географском смислу, Срби су, као и Руси, евроазијски народ Шуме и Степе, а не Обале и Мора;
- аналогно Русима, и Срби не припадају Западној, већ Православној цивилизацији²⁹⁾;
- усрпском народу мало је колективне амерофилије, англофилије, франкофилије, германофилије... (штавише, због историјских искустава има елемената вестернофобије), упркос пропаганди и залагању на Западу интелектуално-политички „препариране“ елите, али је зато широко заступљена и дубоко укореењена русофилија, која некада достиже ирационалне размере (став о безусловној љубави и заштитничкој улози „мајчице Русије“);
- због трагичних искустава ратног разби-распада Југославије и ангажмана на страни српских супарника, међу Србима је веома распрострањен антиамериканизам, кога неоевроазијци потенцирају као кључни интегративни мотив на мега-континенту Евроазији;
- на Балкану једино српски народ има негативан став према атлантизму – већински отпор прикључењу НАТО никада није долазио у питање, а према ЕУ све више долази до изражаја³⁰⁾;

28) Александар Дугин, *Основи геополитике*, књига 1, стр. 394.

29) Савремени теоретичари цивилизација, међу њима и С. Хантингтон, сматрају да не постоји интегрална Европска цивилизација, већ је кроз средиште Европе трасирана апроксимативна граница Православне (Византијске) и Западне цивилизације. Видети *Map 1.3 „The World of Civilizations: Post-1990“* у: Samuel P. Huntington, *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, Simon & Schuster, New York, 1996, pp. 26-27.

30) Видети опадајући тренд опредељења становништва Србије за улазак у ЕУ (табела 1) у: Слободан Антонић, „О ‚дебриселизацији‘ бирача: евроскептицизам у јавном мњењу Србије“, *Национални интерес*, год. IX, vol. 16, бр. 1/2013, Институт за политичке студије, Београд, 2013, стр. 85.

- будући да је постхладноратовски таласократски униполарни глобализам на размеђу 20. и 21. века донео српском чиниоцу на Балкану свеколику пропаст, логично је да у опредељењу за мултиполарни поредак Срби виде не само једну геополитичку опцију, већ и рационалну шансу за национални спас и препород.

Србија, иако је кључна земља за хипотетичко балканско исходиште руског вектора, ипак нема довољне просторне, ресурсне, демографске, инфраструктурне, економске и друге капацитете да би била функционално упоришта неоевроазијства, одиграла улогу у реактивној фази (контрастратегији) против америчког трансатлантског утицаја у Европи и постала ослонац мултиполаризма у настајању. Али, упркос свих популационо-територијалних губитака, још увек важе Цвијићеве констатације изречене пре више од једног века: „...ми смо истина врло мала држава али знатан народ, од Беча до Цариграда нема већег народа од нашега. Има начина да се то и у светској политици узме више ценити. Србија би, и због свога положаја, могла и данас бити најважнији фактор на Балкану. Свет треба да зна и да се увери, да Србија може да оперише са много већом целином, но што је њена територија. Од Србије могу да пођу највеће територијалне трансформације.“³¹⁾

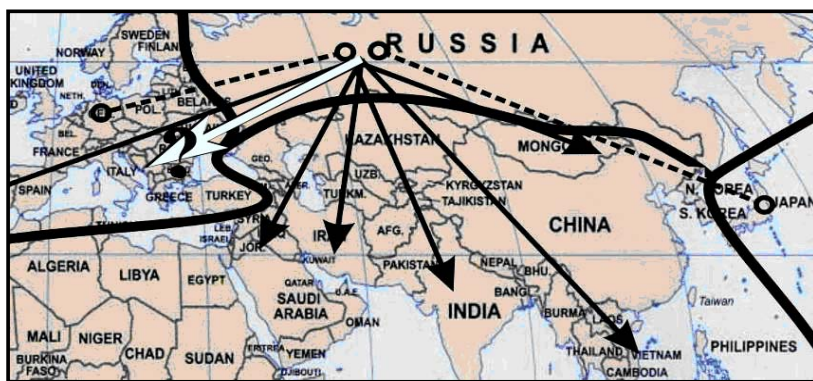
Сходно томе, ако жели да се „врати на Балкан“, Русија би **краткорочно**, тј. у почетним корацима заснивања балканског вектора, интегрално са Србијом требало да рачуна и на Републику Српску. Заједно су много поузданији и трајнији ослонац, за чије би креирање, опстанак и геополитичку „мисију“ била потребна много директнија политичко-дипломатска, медијска, културна, образовно-научна и економска руска подршка. Русија **средњорочно** не би требало да оклева са просторним дефинисањем и постепеним успостављањем своје интересне сфере у постјугословенском простору (Србија, БЈР Македонија, Црна Гора, Република Српска са већим делом Федерације БиХ, некадашња Република Српска Крајина), те њеним разграничењем са немачком зоном утицаја (Словенија, већи део Хрватске са приступом Јадрану).³²⁾ Стабилну руску

31) Јован Цвијић, „О националном раду“ (говор одржан у Колу српских сестара 18. фебруара 1907. године), *Говори и чланци*, Сабрана дела, књига 3 (том I), САНУ; Књижевне новине; Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1987, стр. 66.

32) Дугинова идеја тзв. Велике Источне Европе као „копче“ између Русије-Евроазије и хипотетичке континенталистички настројене Европе, тј. као простора кондоминијумског прожимања руских и немачких интереса без њиховог јасног разграничења – није сврсисходна (иако је инспирисана жељом да се избегне руско-немачка конфронтација). Она би обухватала државе између граница Русије и Немачке, и читав Балкан. Видети у: Александар Гелевич Дугин, *Геополитика*, Академический Проект; Гаудеамус, Москва, 2011, стр. 478.

(неоевроазијску) конекцију **дугорочно** на Балкану могу да гарантују само целовите српске земље у својим историјско-географским габаритима и организоване у јединствену српску државну (или државолику, супрадржавну) политичко-територијалну јединицу. На томе би Русија требало истрајно да ради, не само због стабилног исходишта неоевроазијског вектора и остварења сопственог „државног разлога“, већ ради „виших циљева“ – смене униполарног мултиполарним геополитичким поретком. (*карта 1*)

Карта 1: Русија-Балкан – недостајући вектор неоевроазијске геополитичке концепције

Картографска основа: Евразийская теория в картах. <http://geopolitica.ru/Maps/2/> (фрагмент карте)

Таласократски Запад под америчким вођством чини и чиниће све да онемогући успостављање руско-српског вектора. Румунија и Бугарска, у име НАТО и ЕУ, већ представљају „санитарни кордон“. Њему је намењена баражна улога за руски „повратак на Балкан“, која се манифестује од опструкције изградње нафтовода Констанца-Панчево-Трст и гасовода Јужни ток, до војно-стратегијског позиционирања НАТО-база и система ПРО. Стога је један од приоритетних задатака Русије на југозападном правцу да Румунију и Бугарску ишчупа из западне интересне сфере и врати у своју. Такође, Русија би српским земљама, као свом неоевроазијски профилисаном партнеру, требало да помогне да надјачају неокенанистичке постјугословенске „обуздаваче“ и „балансере“³³⁾ и да изађу из наметнуте клопке тзв. балканског Израела, ослобађајући

33) Видети поглавље „Континуитет: постјугословенско неокенанистичко обуздавање и балансирање“ у: Миломир Степић, „Српске земље у балканској апликацији стратегије обуздавања: југословенска и постјугословенска формула“, *Разбијање Југославије* (Животин Ђурић, Милош Кнежевић, Милан Јовановић, ур.), Институт за политичке студије, Београд, 2012, стр. 271-280.

их притиска од стране инструментализовано агресивних и непријатељски настројених суседа.

Ако српске земље постану руски и неоевроазијски „фаворит“ на Балкану, ко ће, онда, да буде „жртвено јагње“ процеса преобликовања униполарног у мултиполарни поредак? Постоје три кандидата – они који најдоследније заступају атлантистичке интересе на Балкану, а надокнаду за тај ангажман добијају на штету српског међународног положаја, територија, етно-демографских потенцијала, културно-цивилизацијског идентитета, економске моћи... *Хрватска* је римокатоличка земља, синоним Запада на Балкану, чланица НАТО и ЕУ, оријентисана не толико проамерички, колико прогермански (посредник за приступ Јадрану). Управо та чињеница, а у контексту за неоевроазијски пројекат мултиполаризма фундаментално важне руско-немачке „осовине пријатељства“ – може да спасе Хрватску. Фаворит за судбину „жртвеног јагњета“ требало би да остане *Албанија* и читав албански/арбанашки чинилац. Ради се о очигледном балканском штићенику и експоненту САД, које директно, политички, економски, војно и пропагандно, помажу његов великодржавни пројекат. Муслиманска верско-цивилизацијска припадност већине Албанаца не би требало ремети стратегијске односе Русије и исламског света јер је руски вектор усмерен ка Ирану, а не према Турској са којом албански чинилац има директније односе (штавише, Турска је већ апострофирана као „жртвено јагње“ на јужном правцу изградње неоевроазијског пројекта мултиполаризма). Слична улога „жртвеног јагњета“ могла би да се прошири и на муслимански чинилац у Федерацији БиХ и рашко-полимском делу Србије.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Територијално и демографски мале земље, нарочито оне чији је геополитички положај традиционално деликатан, принуђене су да непрестано и пажљиво прате не само практичне потезе великих сила, већ и њихове дискретне или јавно прокламоване планове јер се они пројектују на регионе где се те мале земље налазе. То није само питање њиховог бољег или лошијег политичког, културног, привредног, саобраћајног, трговинског, војног и другог позиционирања, већ често и питање опстанка. Срби и српске земље платили су и плаћају високу цену запостављања обавезе да прате геополитичке концепције великих сила, припремне активности за њихову конкретизацију, фазни ток, преломне моменте и епилог у оства-

ривању „на глобалном терену“, те могуће и стварне последице по националне и државне интересе. А те концепције често и нису под велом конспиративности. Напротив. Обично се обзнајују у виду предавања, расправа, научних радова и књига, у ауторству појединаца или тимова стручњака који чине интелектуалну логику правих креатора (пре)уређења света. Циљ те „транспарентности“ је да се покаже надмоћ, изврши „препарирање“ јавности и унапред обесмисли свака помисао на отпор. Нису ли се тако сугестивно припремали тријумф атлантизма, успостављање униполарног геополитичког система, па и разби-распад Југославије на штету српских интереса? Из непрепознавања шта се припрема и догађа не може да проистекне адекватна превентива нити реакција.

Руско неоевроазијство је свеобухватан поглед на свет, који се дијаметрално разликује од готово планетарно одомаћеног (наметнутог) и сврсисходним стереотипима прожетог вестернизма. Иако подразумева другачије поимање географских, историјских, етнографских, културно-цивилизацијских, идеолошко-политичких и економских феномена и процеса, кључно поље где оно нуди алтернативу јесте геополитика. После готово петовековне доминације таласократских, атлантских, трговачких сила, која је врхунац достигла у другој половини 20. века када је Евроазијом и Планетом у целини први пут у историји доминирала једна сила изван Евроазије, неоевроазијска геополитичка концепција поставља темељ из кога може да настане епохални обрт. Уместо једне, глобалне Империје и њене разобручене хегемоније којој су подређене тако моћне силе као што су Кина, Русија, Индија, Јапан, Бразил, Европска унија, исламски блок и све остале земље света, геополитички поредак би се преобликовао у уравнотеженији, стабилнији и реалнији – мултиполарни. Али, којој од четири меридијански издужене *пан-области*, тј. којем од бројних *великих простора* ће конкретна земља припадати није само питање картографски визуелизованог геополитичког шематизма, већ политичке, етно-демографске, културне, економске, војне и друге перспективе у времену које долази. То се, у првом реду, односи на народе, њихове националне просторе и државе смештене на контакту пан-области, односно њихових великих простора. Управо у таквој позицији налазе се Србија и српске земље у целини. Српски чинилац је логично исходиште неоевроазијског геополитичког вектора који би Русија логично требало да оријентише према Балкану. Без руско-српске „конекције“ нема истинског „повратка Русије на Балкан“, а без „повратка Русије на Балкан“ немогуће је истискивање евроатлантизма из Европе, тј. неостварива је смена униполарног и устоличење мултиполарног поретка.

ЛИТЕРАТУРА

- Антонић, Слободан „О „дебриселизацији“ бирача: евроскептицизам у јавном мњењу Србије“, *Национални интерес*, год. IX, vol. 16, бр. 1/2013, Институт за политичке студије, Београд.
- Brzezinski, Zbigne, „A Geostrategy for Eurasia“, *Foreign Affairs*, Vol. 76, № 5, September/October 1997, Council on Foreign Relations Inc, New York.
- Bžežinski, Zbignjev *Velika šahovska tabla*, CID, Podgorica; Romanov, Banja Luka, 2001.
- Bžežinski, Zbignjev (2009), *Druga šansa Amerike: tri predsednika i kriza američke supersile*, Službeni glasnik; Fakultet bezbednosti Univerziteta u Beogradu, Beograd.
- Дугин, Александар *Основи геополитике*, књига 1, Екопрес, Зрењанин, 2004.
- Дугин, Александар *Основи геополитике*, књига 2, Екопрес, Зрењанин, 2004.
- Дугин, Александр Гельевич *Проект „Евразия“*, ЭКСМО, Яуза, 2004. (www.evrazia.org)
- Дугин, Александар *Геополитика постмодерне*, Преводилачка радионица „Росиф“; ИКП „Никола Пашић“, Београд, 2009.
- Дугин, Александр Гельевич *Геополитика*, Академический Проект; Гаудеамус, Москва, 2011.
- Mackinder, Halford John „The Round World and the Winning of the Peace“, *Democratic Ideals and Reality*, National Defense University Press, Washington, DC, 1996. /електронско издање/. (Оригинално издање: Foreign Affairs, July 1943, Council on Foreign Relations, Inc., New York).
- Савицкий, Петр Николаевич „Континент-океан (Россия и мировой рынок)“, 1921. (www.ihitk.lib.ru)
- Савицкий, Петр Николаевич „Евразийство“, *Евразийский временник*, Кн. 4. Берлин, 1925. (www.gumilevica.kulichki.net)
- Савицкий, Петр Николаевич *Континент Евразия*, Аграф, Москва, 1997.
- Степић, Миломир *У вртлогу балканизације*, ЈП Службени лист СРЈ; Институт за геополитичке студије, Београд, 2001.
- Степић, Миломир „Србија у евроазијској и неоевроазијској концепцији – упоредна геополитичка анализа“, *Русија и Балкан – питање сарадње и безбедности*, Институт за политичке студије, Београд, 2008.
- Степић, Миломир „Српске земље у балканској апликацији стратегије обуздавања: југословенска и постјугословенска формула“, *Разбијање Југославије* (Живојин Ђурић, Милош Кнежевић, Милан Јовановић, ур.), Институт за политичке студије, Београд, 2012.
- Степић, Миломир „О српском геополитичком идентитету“, *Српска политичка мисао*, год. XIX, vol. 36, бр. 2/2012, Институт за политичке студије, Београд.
- Степић, Миломир „Западни Балкан: пример географског распојмљивања и геополитичког манипулисања“, *Национални интерес*, год. VIII, vol. 15, бр. 3/2012, Институт за политичке студије, Београд.
- Степич, Миломир „Расширение НАТО и геополитическое положение Сербии“, *Геополитика и международные отношения*, (Дугин А. Г., ред.), Кафедра Социологии Международных Отношений Социологического факультета МГУ им. М. В. Ломоносова; Евразийское Движение, Москва, 2012.

Степић, Миломир *Геополитика неоевроазијства – позиција српских земаља*, Институт за политичке студије, Београд, 2013.

Subotić, Milan *Put Rusije – evroazijsko stanovište*, Plato, Beograd, 2004.

Huntington, Samuel P. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, Simon & Schuster, New York, 1996.

Цвијић, Јован „О националном раду“ (говор одржан у Колу српских сестара 18. фебруара 1907. године), *Говори и чланци*, Сабрана дела, књига 3 (том I), САНУ; Књижевне новине; Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1987.

* * * *Евразийский взгляд – основные принципы доктринальной евразийской платформы*, Арктогея центр, Москва, 2001.

Milomir Stepic

BALKAN – A MISSING ORIGIN POINT OF A NEO-EUROASIAN VECTOR

Resume

Russian Neo-Euroasianism is a theoretical-conceptual geopolitical basis of creation of Euro-Asian Association. Main objective of the Neo-Euroasianism is transformation of an unipolar world order into multipolar one. This process is envisioned to take place in four phases – starting from ascertainment of the unipolar reality to formation of “great regions” (within four pan-areas) that would be basic subjects of the multipolar world. The establishment of the Euro-Asian Association in 2011 symbolized an entrance into third Neo-Euroasian phase, although second one has not been finished yet. There have not been established “the axes of friendship” from Russia toward key-powers in Euro-Asia, neither there have been established the vectors toward most important regions along the edge of Euro-Asia. Balkan is envisioned to be an origin point of one of these vectors.

In accord to Neo-Euroasian criterions, the only Balkan factor which meets conditions for establishment of the connection with Russia are Serbia and Serb lands. Serbia and the Serb lands in general have a central geographic location, telurocratic geopolitical identity, civilization homogeneity with Russia, pro-Russian mood of the people, negative experience in relations with the USA, significant anti-Antlantic military-political orientation and regional (Balkanian) central capacity. In accord with this, gas pipelines and oil pipelines which the Neo-Euroasians stress as an instrument of accomplishment of their conception of multipolarism, are projected through the Serb lands, but they are vulnerable points as well. Their routes are intercepted by pro-American Balkan “cordon sanitaire”. These two opposing efforts – the one of the USA to preserve and strengthen it and the one of Russia to break

through and dismantle it so that geopolitical vectors become linked to geoenergetic vectors – will mark the processes in near future of Balkan.

Key Words: Russian-Serbian “connection”, continentalism, Neo-Euroasianism, multipolar order, Serb lands, Balkan

* Овај рад је примљен 20. маја 2014. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 09. јуна 2014. године.

